

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
Одеського державного екологічного університету
(10-19 квітня 2024 р.)**

**ОДЕСА
Одеський державний екологічний університет
2024**

Чорна Т.В., ст. гр.ГМ-22

Науковий керівник: Барсукова О.А., канд. геогр. наук, доц.

Кафедра агрометеорології та агроекології

СТАН ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТА ҐРУНТІВ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У ґрунтовому покриві Полтавської області переважають чорноземи (переважно на вододілах під тепами) і опідзолені ґрунти (під лісами). Так 92 % всіх орних земель і 84 % всіх сільськогосподарських угідь території Полтавщини знаходиться на різних видах чорноземів. А серед чорноземів, у свою чергу, переважають чорноземи типові (включаючи їх залишково-солонцюваті й вилугувані відмінності), що займають 2/3 площі орних земель. Ці ґрунти багаті на гумус (80... 120 см), який формувався завдяки великій кількості відмерлої рослинності та глибокій проникності вологи. На цих ґрунтах щорічно панували лучні степи. Шар чорнозему досить сильно переритий землерийними тваринами. Верхня його частина має агрономічно цінну зернисто-грудочкувату структуру, яка забезпечує оптимальне мінеральне живлення рослин.

Формувалися у помірному кліматі з майже оптимальним зволоженням; переважно на лісових карбонатних пухких породах, які вирізняються багатим мінеральним складом і мають гарні фізико-хімічні властивості; лучно-степовою і степовою рослинністю на слабо дренованих вододілах і терасах, та широколистяно-лісовою рослинністю на подрібнених правобережжях річок; на півдні області характерне неглибоке залягання ґрунтових мінералізованих вод, на півночі – промивний водний режим; під впливом давнього господарського освоєння.

Основні типи ґрунтів в Полтавській області включають:

- Чорноземи: Ці ґрунти є найпоширенішими та найбільш родючими. Вони характеризуються високим вмістом органічної речовини та мінеральних елементів, що робить їх ідеальними для вирощування різноманітних сільськогосподарських культур, включаючи зернові, овочі та фрукти.

- Сірі лісові ґрунти: Ці ґрунти використовуються для лісового господарства та садівництва через свою помірну родючість та вміст глинистої фракції.

- Піщані ґрунти: Ці ґрунти мають менший вміст органічної речовини та води, тому вимагають обережного сільськогосподарського обробітку та додаткового зрошення для успішного вирощування культур.

На заплавах і низьких терасах долин річок велика мозаїчність ґрунтів зумовлена не тільки складним мікрорельєфом, різним характером зволоження (поверхневого і підземного), але й складом гірських порід. Так

на піщано-глинистих давньо-алювіальних відкладах перших надзаплавних терас сформувалися дерново-підзолисті ґрунти під сосновими і мішаними лісами, характерними для Полісся. У південній частині Полтавщини на цих відкладах поширені дерново-борові і дернові ґрунти. Всі вони мало придатні для землеробства.

На заплавах річок та днищах балок приурочені (по мірі підвищення рівня ґрунтових вод) змінюються: лучно-чорноземні, лучні, лучно-болотні, болотні і торфово-болотні, іноді – низинні торфовища. Останні найбільше поширені в долинах Оржиці, Удаю, Сули, Хоролу.

Підвищення родючості ґрунтів Полтавщини потребує заходів по їх меліорації (покращенню водного режиму; структури; усуненню несприятливих для рослинності фізико-хімічних властивостей; засоленості, надмірної кислотності тощо), та по охороні від прискореної ерозії, дефляції, хімічного забруднення.

Якість ґрунтів є найважливішим чинником при оцінці земельних ресурсів територій. За 100-бальною шкалою середня якість ґрунтів Полтавщини становить 65 балів (по Україні — 60 балів). За цим показником Полтавщина поділяє 6-7 місце (на рівні з Хмельниччиною, після Черкаської, Чернівецької, Тернопільської, Вінницької, Кіровоградської областей). Загальна площа земельних ресурсів Полтавщини становить 2,875 млн га, з яких 2,183 млн га припадає на землі сільськогосподарського призначення (майже 78%).

Підвищення родючості ґрунтів Полтавщини потребує заходів по їх меліорації (покращенню водного режиму; структури; усуненню несприятливих для рослинності фізико-хімічних властивостей; засоленості, надмірної кислотності тощо), та по охороні від прискореної ерозії, дефляції, хімічного забруднення.

Якість ґрунтів є найважливішим чинником при оцінці земельних ресурсів територій. За 100-бальною шкалою середня якість ґрунтів Полтавщини становить 65 балів (по Україні — 60 балів). За цим показником Полтавщина поділяє 6-7 місце (на рівні з Хмельниччиною, після Черкаської, Чернівецької, Тернопільської, Вінницької, Кіровоградської областей).

Загальна площа земельних ресурсів Полтавщини становить 2,875 млн га, з яких 2,183 млн га припадає на землі сільськогосподарського призначення (майже 78%).

Орні землі займають 1,759 млн га. Середня розораність становить 61,2% території Полтавщини, або 80,6% від площі сільськогосподарських угідь що суттєво більше, ніж у середньому в Україні. Орні землі (агроландшафти) найбільшу площу займають у Гребінківському районі (понад 78% від усієї його території), найменшу – в Кременчуцькому й Глобинському районах (близько 50%).

Найменша розораність характерна як для крайніх південних районів (що зумовлено засоленістю ґрунтів), так і крайніх північних районів області — Котелевського, Чорнухинського, Гадяцького (що зумовлено значною еродованістю земель).

Велика розораність Гребінківського й Оржицького районів головним чином пов'язана з їх плоским рельєфом, зручним для обробки земель, а Машівського й Карлівського районів — з рівнинністю поверхні у поєднанні з високою родючістю ґрунтів.

Середня забезпеченість орними землями на 1 жителя Полтавщини становить 1,15 га (на 2007 рік), що у півтора рази вище, ніж у середньому по Україні.

Під сіножатями зайнято 157 тис. га (5,47% від площі усіх земельних угідь області або 7,2% від площі сільськогосподарських угідь); під пасовищами — 190 тис. га. Багаторічні насадження становлять 3,4% від площі сільськогосподарських угідь і 2,2% площі області. Сіножаті й пасовища розташовані переважно на заплавах річок і в балках.

Нараховується близько 2 тисяч видів різних систематичних груп рослин. Серед видів місцевої флори:

- 1500 видів рослин з відділу покритонасінних,
- 3 види голонасінних,
- 16 видів папоротеподібних,
- 9 видів хвощів,
- 3 види плаунів,
- 160 видів мохів і лишайників.

Ліс — це найбільш могутній тип рослинного покриву і головний компонент біосфери. Один гектар полтавської діброви віком 100 років за вегетаційний період випаровує 1200 т води, регулюючи її баланс у природі, а також продукує 3 т кисню за рік і очищає 18 млн.м³ повітря від вуглекислого газу та відфільтровує 32-68 т пилу і газів.

Полтавщина належить до малолісних і лісо-дефіцитних областей України. Загальна площа лісів 278 тис. га. На території області основними типами лісів є широколистяні дубові (діброви) і хвойні соснові (бори). Широколистяні ліси-діброви простягалися смугами шириною 10-25 км уздовж переважно правих підвищених схилів долин найбільших річок краю, інколи вкриваючи майже всю східну частину вододільних плато. Від дубових пралісів уціліли тільки окремі лісові масиви (урочище Парасоцьке біля Диканьки).

Тваринний світ Полтавської області — чисельний і різноманітний. Зустрічаються понад 400 видів хребетних тварин. Серед них близько 40-50 видів риб, 10 видів амфібій, 11 видів плазунів, понад 300 видів птахів (включаючи 150 видів, що гніздяться на території області, а також перелітних і зимуючих), 66 видів ссавців.